

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ” 2007-2013

Европейски социален фонд

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА
Схема BG051PO001-4.3.04 „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование”**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН****ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”****УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО „ИКОНОМИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО”**

1. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДИСЦИПЛИНАТА				
Общ хорариум от часове:		75	Общо кредити:	3
Аудиторна заетост	Извънаудиторна заетост		Аудиторна заетост	Извънаудиторна заетост
25	50		0.8	1.7
Специалност:		Образователно-квалификационна степен:	Форма на обучение:	
ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И ЗДРАВЕН МЕНИДЖЪНТ		МАГИСТЪР	ДИСТАНЦИОННА	
Статут на дисциплината:		Учебна година:	ПЪРВА	
ЗАДЪЛЖИТЕЛНА		Семестър:	1	
Обучаваща катедра: „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационни технологии”				
Лектор:		Асистент:		
ПРОФ. ЕВГЕНИЯ ДЕЛЧЕВА, Д. И.		АС. НАДЯ ВЕЛЕВА		

2. УЧЕБНИ ФОРМИ					
Аудиторна заетост:	часове	кредити	Извънаудиторна заетост:	часове	кредити
Лекции	15	0,6	Консултации (индивидуални, групови, и др.)	10	0,35
Семинарни занятия (упражнения)	10	0,2	Самостоятелна работа	40	1,0
			Курсова работа, задачи и др.	15	0,35

СЪСТАВИЛ:	ПРОВЕРИЛ:	УТВЪРДИЛ:
Проф. Евгения Делчева, ди	Ръководител катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и ИТ” Доц. д-р Г. Грънчарова, д.м. Протокол от фак. съвет № / г.	Декан: Доц. д-р Г. Грънчарова, д.м.
дата: 20.01.2013 г.	дата: ..... г.	дата: ..... г.

4. АНОТАЦИЯ И ЦЕЛИ НА УЧЕБНАТА ДИСЦИПЛИНА:

Учебната дисциплина “Икономика на здравеопазването” е от единен учебен план за обучение на студенти в дистанционна форма на образователно-квалификационна степен “Магистър” по специалност „Обществено здраве и здравен мениджмънт“. Тя е от задължителния блок на учебните дисциплини по специалността и се изучава в първи семестър на първи курс. Програмата се базира на получените знания по Икономика, които са изучавани в средния курс и/или на образователно-квалификационна степен „Бакалавър“ и „Магистър“ по друга специалност.

Лекциите, включени в програмата третират основни теоретични въпроси свързани с икономиката в и на здравеопазването. Набляга се главно на изучаване на икономическата специфика на здравето и здравните услуги, основните елементи на пазара – търсене, предлагане, цени, дистрибуция и тяхното специфично използване в различни аспекти от дейността на здравните и лечебните заведения. Засягат се и въпроси от теорията на обществения избор, концепцията за провала на свободния пазар в здравеопазването и мястото и в практиката на здравните мениджъри. Обръща се внимание на основните цели и показатели за икономически анализ.

Основно място в програмата намират икономическите методи за оценка на здравни дейности и програми. Специално внимание е обърнато на методите „разход-полза“, „разход-ползност“, „разход-ефект“. В няколко последователни лекции от програмата накратко се разглеждат производството, разпределението, търсенето, предлагането и използваемостта на здравни услуги.

За по-пълно и ефективно усвояване на учебния материал по дисциплината и придобиване на навици за работа с икономическите методи за анализ и изследване в хода на семестъра се предвиждат дистанционни консултации. Тези форми са елемент на аудиторната и извънаудиторната заетост на студентите и участват в крайното формиране на общия кредитен еквивалент по учебната дисциплина.

Контрола на знанията по учебната дисциплина, съгласно учебната програма са оценките от тестовите за самоподготовка и присъствения изпит след първия семестър. Крайната оценка на знанията се формира, като се отчитат резултатите от текущия контрол и оценката получена на изпита. В изпита се включва учебен материал от всички теми в процентно съотношение, съответстващо на лекционния хорариум. За допускане до изпит обучаемите подготвят и защитават практически разработки по предварително задание (курсови задачи), които се възлагат и разясняват.

Основни цели на учебната програма е да се придобият теоретични знания в направление на икономиката на здравеопазването, както и умения за използване на различни икономически методи и инструменти в управлението на здравните организации.

Специфични цели на програмата са усвояване на конкретни навици и умения за използването на икономически анализ и икономическо мислене в здравеопазването.

5. ПРЕДВАРИТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ:

Учебната дисциплина е относително самостоятелна и се базира както на получените знания от средния курс на обучението, така и от тези придобити в образователно квалификационната степен „Бакалавър“ или „Магистър“ по друга специалност. В този лекционен план знанията и уменията се доразвиват, като се обвързват методологично със спецификата на икономиката на здравеопазването. Дисциплината е във взаимна обвързаност и зависимост с всички сродни дисциплини, изучавани в средния или висшия курс на обучението.

6. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО:

В резултат на предвидения теоретичен курс на обучение в посочения обем и последователност на предложените теми съгласно учебния план и настоящата учебна програма студентите следва **да придобият нови знания за:**

- Теоретичните основи на икономиката на здравеопазването;
- Икономическите характеристики на здравето и здравните услуги;
- Основите на икономическия анализ в здравеопазването.
- Съвременните методи за ценообразуване използвани в здравните организации;
- Отделните фази на производството и пазара в здравеопазването;
- Заплащането на труда на персонала в здравните и лечебните заведения;

След изпълнение на предвидените по програмата упражнения и практически задачи студентите следва **да изградят нови способности и умения:**

- Да анализират икономически процеси и техните компоненти в здравеопазването.
- Да извършват рационален избор на здравна дейност или програма с най-добри икономически и здравни параметри;
- Да прилагат различни икономически методи;
- Да използват правилно показатели за търсене, предлагане, използваемост на здравни услуги;
- Да разбират въпросите за справедливостта и равенството в здравеопазването;
- Да работят без особени затруднения с икономически задачи и казуси.

7. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ И УЧЕБНИ ЧАСОВЕ:

№	ТЕМАТИЧЕН ПЛАН НА ЛЕКЦИИТЕ	Часове
1.	Същност на икономиката на здравеопазването.	1
2.	Икономическа характеристика на здравните услуги.	1
3.	Производство на здравни услуги.	2
4.	Дистрибуция на здравни услуги.	2
5.	Търсене на здраве и здравни услуги.	2
6.	Предлагане и използваемост на здравна помощ.	2
7.	Пазар и регулиране в здравеопазването.	1
8.	Заплащане на труда в здравеопазването.	1
9.	Цени и такси в здравеопазването.	1
10.	Икономически анализ в здравния сектор.	1
11.	Производствени анализи в здравеопазването.	1
	ОБЩО	15

№	ТЕМАТИЧЕН ПЛАН НА УПРАЖНЕНИЯТА	Часове
1.	Икономическа природа на различни видове здравни услуги.	2
2.	Производствена система на лечебното/здравното заведение. Дистрибуция на здравни услуги.	2
3.	Търсене, предлагане и използваемост на здравни услуги.	2
4.	Ценообразуване в здравеопазването.	2
5.	Методи за икономически анализ и оценка. Производствени анализи.	2
	ОБЩО	10

8. ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ И УПРАЖНЕНИЯТА ПО ИКОНОМИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

А. ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ

1. Същност на икономиката на здравеопазването (1 ч. лек.)

Кога възниква дисциплината „икономика на здравеопазването“. Основни автори на учебници и помагала. Теоретични възгледи за икономика на здравеопазването – институционална икономика, обществен избор, теория на общественото благосъстояние и др. Разреси на икономиката на здравеопазването – икономика на здравната организация, икономика на здравната служба, икономика на отрасъл здравеопазване. Теоретични модули и компоненти на икономиката на здравеопазването. Развитие в света и в България.

2. Икономическа характеристика на здравните услуги. (1 ч. лек.)

Здравето като природно и икономическо благо – теоретични възгледи. А.Маршал, Г.Бекер, К.Менгер, М.Гросман. Особенности на здравето от икономическа гледна точка. Здравните услуги като икономически блага – публични, частни и смесени публични блага; блага с големи екстернални ефекти, достойни и недостойни блага. Специфични характеристики на здравните услуги – хетерогенност, вертикална интеграция, информационна асиметрия, несигурност, задоволяване на базисни потребности, малко заместители и др.

3. Производство на здравни услуги. (2 ч. лек.)

Производствени фактори на здравното и лечебното заведение – човешки, материални, нематериални, финансови, климатични и физикални, организационно-управленски. Ресурсно осигуряване на здравеопазването – състояние и динамика. Сравнение с ЕС. Дефиниране на продукта в здравеопазването – междинен и резултативен подходи. Особенности на производствения цикъл в здравеопазването – специализация на ресурсите, ниска степен на субституция, незаменяемост на човешкия фактор, профилност и интензивност и повишаване на разходите. Болест на Баумол.

4. Дистрибуция на здравни услуги. (2 ч. лек.)

Дефиниране на понятието „дистрибуция на здравни услуги“. Справедливост в здравеопазването. Теоретични възгледи за справедливостта. Равенство в здравеопазването. Политики за равенство – осигуряване на социално и териториално равенство. Измерване на равенството и неравенствата в здравеопазването. Вариационен анализ, криви на Лоренц, коефициент на Джини.

5. Търсене на здраве и здравни услуги. (2 ч. лек.)

Търсене на здраве. Функция на търсенето. Основни характеристики. Модел на Гросман – графичен модел. Приноси на Гросман. Критични бележки за модела на Гросман. Търсене на здравни услуги. Ключови характеристики. Еластично и нееластично търсене от цената и дохода. Криви на търсенето. Измерване на търсенето на здравни услуги – методи за измерване. Емпирични данни. Лекарят – доверено лице на пациента. Взаимоотношения принципал – агент. Търсене индуцирано от предлагането.

6. Предлагане и използваемост на здравна помощ. (2 ч. лек.)

Предлагане на здравни услуги. Функция на предлагането. Ключови характеристики. Криви на предлагането – еластично и нееластично предлагане. Измерване на предлагането – методи и показатели. Използваемост на здравната помощ. Дефиниране. Основни понятия. Емпирични данни за предлагане и използваемост на здравни услуги. Основни показатели за измерване на използваемостта на извънболнична и болнична помощ. Натурални и стойностни показатели. Здравно осигуряване и използваемост. Морален риск. Регулиране на използваемостта.

7. Пазар и регулиране в здравеопазването. (1 ч. лек.)

Дефиниране на понятието „пазар“. Видове пазари в здравеопазването. Изисквания на свободния пазар за ефективно функциониране. Проблеми в здравеопазването. Концепция за провала на свободния пазар в здравния сектор. Дефекти на пазарното разпределение. Алтернативи на пазара в здравеопазването – обществено производство, обществени покупки на частни блага, трансфери, смесен обществено-частен пазар. Дефекти на общественото производство. Нов мениджмънт на публичния сектор. Регулиране на пазара в здравеопазването. Административно и икономическо регулиране. Пряко и косвено регулиране. Развитие на пазара в здравния сектор на България.

8. Заплащане на труда в здравеопазването. (1 ч. лек.)

Определение на понятията „трудова възнаграждение“ и „компенсация на труда“. Класификация на формите на заплащане на труда. Заплащане на труда в здравния сектор на България. Системи на заплащане на труда.

9. Цени и такси в здравеопазването. (1 ч. лек.)

Същност на цената в икономиката. Пазарни и непазарни цени. Основни функции на цената. Особенности на цените в здравния сектор. Споделяне на цената с пациента. Форми на споделяне. Особенности на регулирането на цените в здравеопазването. Методи за ценообразуване. Такси в здравеопазването. Основни функции на таксите. Видове такси в българската практика.

10. Икономически анализ в здравния сектор. (1 ч. лек.)

Същност на икономическия анализ в здравеопазването – обекти и субекти на икономически анализ. Икономически анализ на ресурсите в здравеопазването – показатели за анализ на търсенето и предлагането на здравни услуги. Икономическа оценка. Методи за икономическа оценка в здравеопазването. Анализ на най-малките разходи, анализ „разход-полза“, анализ „разход-ефект“, анализ „разход-ползност“.

11. Производствени анализи в здравеопазването. (1 ч. лек.)

Постоянни и променливи разходи. Маргинални разходи. Икономическа ефективност и нейното графично представяне. Анализи на използваемостта на здравни технологии. Анализи на разходите при промени в броя на пациентите и леглодните.

Б. ТЕЗИСИ НА УПРАЖНЕНИЯТА

1. Икономическа природа на различни видове здравни услуги. (2 ч.)

Здравето като природно и икономическо благо – теоретични възгледи на А.Маршал, Г.Бекер, К.Менгер, М.Гросман. Особенности на здравето от икономическа гледна точка. Здравните услуги като икономически блага – публични, частни и смесени публични блага; блага с големи екстернални ефекти, достойни и недостойни блага. Специфични характеристики на здравните услуги – хетерогенност, вертикална интеграция, информационна асиметрия, несигурност, задоволяване на базисни потребности, малко заместители и др. Определяне на вида на различни видове здравни услуги – козметични, операции, педиатрични, акушерски, здравна просвета, ваксинации и др.

2. Производствена система на лечебното/здравното заведение. Дистрибуция на здравни услуги. (2 ч.)

Производствени фактори на здравното и лечебното заведение – човешки, материални, нематериални, финансови, климатични и физикални, организационно-управленски. Ресурсно осигуряване на здравеопазването – състояние и динамика. Сравнение с ЕС. Особенности на производствения цикъл в здравеопазването – специализация на ресурсите, ниска степен на субституция, незаменяемост на човешкия фактор, профилност и интензивност и повишаване на разходите. Дистрибуция на здравни услуги и справедливост в здравеопазването. Теоретични възгледи за справедливостта – примери за различни страни. Равенство в здравеопазването. Политики за равенство – осигуряване на социално и териториално равенство. Емпирични данни за различни

страни. Измерване на равенството и неравенствата в здравеопазването. Вариационен анализ, криви на Лоренц, коефициент на Джини. Решаване на задачи.

3. Търсене, предлагане и използваемост на здравни услуги. (2 ч.)

Функция на търсенето на здраве. Основни характеристики. Модел на Гросман – графичен модел. Приноси на Гросман. Критични бележки за модела на Гросман. Търсене на здравни услуги. Еластично и нееластично търсене от цената и дохода. Криви на търсенето. Измерване на търсенето на здравни услуги – методи за измерване. Емпирични данни. Лекарят – доверено лице на пациента. Търсене индуцирано от предлагането. Предлагане на здравни услуги. Функция на предлагането. Ключови характеристики. Криви на предлагането – еластично и нееластично предлагане. Измерване на предлагането – методи и показатели. Използваемост на здравната помощ. Основни показатели за измерване на използваемостта на извънболнична и болнична помощ. Натурални и стойностни показатели. Здравно осигуряване и използваемост. Решаване на задачи за търсене, предлагане и използваемост на здравни услуги.

4. Ценообразуване в здравеопазването. (2 ч.)

Същност на цената в икономиката на здравеопазването. Пазарни и непазарни цени. Основни функции на цената. Особенности на цените в здравния сектор. Споделяне на цената с пациента. Форми на споделяне. Особенности на регулирането на цените в здравеопазването. Методи за ценообразуване – разходни и пазарни. Примери за ценообразуване на частни здравни услуги, клинични пътеки, амбулаторни услуги.

5. Методи за икономически анализ и оценка. Производствени анализи. (2 ч.)

Обекти и субекти на икономически анализ. Икономически анализ на ресурсите в здравеопазването – показатели за анализ на търсенето и предлагането на здравни услуги. Икономическа оценка. Методи за икономическа оценка в здравеопазването. Анализ на най-малките разходи, анализ „разход-полза“, анализ „разход- ефект“, анализ „разход-полезност“. Дисконтиране. Решаване на задачи и обсъждане на приложения на методите за икономическа оценка. Икономическа ефективност в здравеопазването. Маргинални разходи.

V. ТЕМИ ЗА ИЗВЪНАУДИТОРНА ЗАЕТОСТ И САМОСТОЯТЕЛНА РАБОТА:

- Теоретични основи на икономиката на здравеопазването.
- Производствена система и ресурси в здравеопазването на европейските страни и България.
- Равенство и справедливост в разпределението на здравните услуги – политики на различни страни.
  - Търсене, предлагане и използваемост на здравни услуги. Решаване на казуси.
  - Пазар и регулиране в здравеопазването. Емпирични данни за различни страни.
  - Цени и такси в здравните системи на различни страни.
  - Икономическа оценка на здравни програми и дейности.
  - Заплащане на труда в здравния сектор на различни страни.

9. ФОРМИ И МЕТОДИ НА РАБОТА:

Лекциите са основен метод за даване на нови знания. Те се осигуряват от подробни презентационни и други нагледни материали поместени в системата за дистанционно обучение. Презентационните материали се представят общо чрез видеопроектори в зала по време на присъствени занятия или компютри в компютърен кабинет в присъствени консултации. Всички лекции се поместват в пълнотекстов формат в системата за дистанционно обучение и се предоставят на състудентите посредством техните потребителски профили. Съдържанието на лекциите е

отворено и непрекъснато се актуализира, като се съобразява с развитието и усъвършенстването на компютърните информационни технологии. Чрез лекционните занятия се разясняват най-общите принципи от основите на икономиката на здравеопазването.

Упражненията са занятия за получаване на практически умения и навици по боравенето с икономически методи и показатели за анализ. Тези занятия се провеждат на базата на разработени и предоставени в системата за дистанционно обучение учебни задачи самостоятелно от студентите. За тях се използват лични компютри или компютри в учебни кабинети оборудвани с компютри.

10. КОНСПЕКТ ЗА ИЗПИТА ПО ИКОНОМИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО:

1. Икономиката на здравеопазването като научна дисциплина. Основни понятия и теоретични възгледи. Модулно съдържание на дисциплината.

2. Здравето като природно и икономическо благо. Теоретични възгледи.

3. Икономическа характеристика на благата произвеждани от здравните/лечебните заведения. Видове блага.

4. Производствена система на здравеопазването. Ресурси. Подходи за дефиниране на продукта. Особенности на производството.

5. Дистрибуция на блага в здравеопазването. Възгледи за справедливост и равенство. Видове равенство. Политики за осигуряване на справедливост и равенство. Измерване на неравенството.

6. Търсене на здраве. Теория на Бекер за производствената функция на домакинството. Модел на Гросман за търсенето на здраве.

7. Търсене на здравни услуги. Функция на търсенето. Ключови характеристики. Подходи за измерване на търсенето. Взаимоотношения принципал - агент. Индуцирано търсене.

8. Предлагане на здравна помощ. Функция на предлагането. Ключови характеристики. Измерване на предлагането.

9. Използваемост на здравна помощ. Показатели за използваемостта. Морален риск. Регулиране на използваемостта.

10. Пазар в здравеопазването. Особенности. Пазарни дефекти. Алтернативи на свободния пазар в здравеопазването.

11. Регулиране на пазарните отношения. Непазарни дефекти. Видове регулиране.

12. Заплащане на труда в здравеопазването. Системи на заплащане.
13. Цени в здравеопазването. Функции на цените. Методи за ценообразуване. Особенности в здравеопазването.
14. Такси в здравеопазването. Функции. Видове такси.
15. Икономически анализ в здравеопазването. Обекти и субекти на анализ. Основни направления на анализа.
16. Анализ на ресурсното осигуряване, анализи на търсенето и предлагането на здравни услуги. Показатели за анализ.
17. Икономическа оценка в здравеопазването. Методи за икономическа оценка. Дисконтиране.
18. Производствени анализи. Условия за икономическа ефективност.

11. БИБЛИОГРАФИЯ ЗА КУРСА И ИЗПИТА:

А. ОСНОВНА

1. Делчева Е. Икономика на здравеопазването, пето преработено и допълнено издание. Търново, 2013.
2. Гладилев Ст., Е. Делчева. Икономика на здравеопазването, четвърто преработено и допълнено издание, Принцепс, София, 2009.
3. Презентации по учебната дисциплина – сайт на системата за ДО при МУ – Плевен.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА

4. Делчева Е. Здравният икономикс, Стопанство, София, 1995
5. Делчева Евг. и кол., “Пазарни и непазарни дефекти в социално-културната сфера”, (колективна монография), УИ “Стопанство”, София, 2000
6. Делчева Евг. И кол., “Пазарна трансформация в социално-културната сфера” /колективна монография/, Университетско издателство “Стопанство”, София, 2007
7. Здравна икономика (сборник), ПУ, Британски съвет, 2001

12. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ:

Оценяване знанията на студентите се базира на предварително дефинирани критерии и се формира от текуща оценка и изпит в края на семестъра.

Текущата оценка в хода на обучението се закръглява до цяла единица и се получава в резултат на поставените оценки по отделните теми чрез решаване на тест, оценка от учебни задачи и участие в часовете за дистанционни сеанси. Тя формира 30 % от крайната оценка по дисциплината разпределени в три отделни компонента – решаване на тест (10%), защита на курсова задача (10%) и активното участие при подготовката и решаването на учебните казуси (10%).

Оценката от писменият изпит за учебната дисциплина се формира на базата на тестова система от затворен тип с променлив брой на входните твърдения и променлив брой на верните твърдения за всеки въпрос от теста. Всяко посочено вярно твърдение от теста носи една положителна точка, а невярно посочено една отрицателна точка. За пропуснати (непосочени) твърдения точки не се поставят. Оценката от този компонент се формира по предварително определена

скала, като за положителна се приемат събрани точки, представляващи 40 % от възможния брой на верните твърдения от теста. **Крайната оценка** се формира на базата на двата основни компонента – 70% от изпитния тест и 30% от текущата оценка. Тя е положителна, (по-голяма или равна на Среден 3) само ако двата компонента, включени в нея са положителни.

Крайната оценка е по шестобалната система и се закръглява с точност до единица в съответствие със скалата по ECTS. Минималната оценка за приключване на обучението по учебната дисциплина е Среден 3, съотнесена с Европейската система за трансфер на кредити.

Критериите за формиране на оценката са:

1. Пълнота на усвояване на учебния материал;
2. Интерпретация върху учебния материал;
3. Усвоена терминология;
4. Съобразителност при работа с тестови системи;
5. Аналитични умения и способности;
6. Умения за формиране на изводи и обобщения;
7. Оценка на практическата приложимост на теоретичните познания.